

УРБАНІЗАЦІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Окреслено основні тенденції урбанізації в Україні на тлі глобалізації, а також визначені загрози урбанізації для сталого розвитку та економічної безпеки держави.

Однією з найбільш характерних особливостей розвитку сучасного суспільства є швидкий ріст міст і безупинний темп збільшення чисельності їх жителів. Цей процес називається урбанізацією.

Існує декілька умов виникнення урбанізації: ріст індустрії, поглиблення територіального поділу праці, розвиток культурних і політичних функцій міст. Урбанізація проявляється у зростанні ролі міст в розвитку суспільства, який супроводжується ростом і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в країні, регіоні, світі.

Сучасній людській цивілізації властиві стрімкі темпи урбанізації, які зумовлені двома факторами – «демографічним вибухом» другої половини 20 ст. та науково-технічною революцією в усіх сферах. Для урбанізації характерний рух людей із найближчих дрібних міст у великі (на роботу, з культурних і побутових проблем).

До 1918 р. Україна була аграрною і в містах проживало 18% населення. Інтенсивна урбанізація в Україні розпочалася в 1926- 1939 рр., коли було взято курс на індустріалізацію народного господарства. Лише за 13 років чисельність міського населення зросла у 2,4 раза. За 1940-1970 рр. чисельність міського населення в Україні зростала вже значно нижчими темпами, бо за цей період воно збільшилось у 1,9 раза.

З середини 50-х років 20 ст. почався новий етап інтенсивного зростання кількості міст і чисельності міського населення в Україні. Тільки за останні 30 років частка міського населення в Україні зросла у 2,2 рази та становила на кінець 20 ст. близько 70% загальної чисельності населення. За кількістю великих міст (з населення понад 100 тис.) наша держава посідає одне з провідних місць серед країн світу. В Україні є 7 міст з населенням, яке перевищило або майже сягає мільйона осіб: Київ, Дніпропетровськ, Одеса, Харків, Запоріжжя та Кривий Ріг. До речі, для Києва останні 30 років був характерний надзвичайно інтенсивний демографічний розвиток: чисельність його населення зросла майже у 2,5 разів і досягла на 2012р. 2 млн. 814 тис. мешканців.

Рівень урбанізації в Україні станом на 2011р. склав 70%. За цим показником Україна подібна до таких європейських країн, як Італія, Польща, Болгарія, Білорусь. Частка міського населення не однакова за регіонами. Найбільша вона у Дніпропетровській області (84%). Достатньо високі показники зіставні з середнім по країні, у Харківській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській, Сумській, Кіровоградській, Львівській областях (60-79%). Відносно низькі показники у волинській, Житомирській, Київській (без м. Києва), Полтавській, Черкаській, Чернігівській областях (50-59%). Найнижчі показники у Вінницькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Кількість міст в Україні продовжує зростати (зараз їх 459) за рахунок селищ міського типу до категорії міст. Сучасне місто надає своїх жителям багато переваг економічного та соціального характеру: наявність місць роботи та можливість її зміни, зосередження закладів науки та культури забезпечення висококваліфікованої медичної допомоги, можливість створювати кращі житлові та соціально-побутові умови життя, розвиток міжнародної та регіональної культури.

Але в результаті урбанізації виникли екологічні проблеми, пов'язані зі зростанням міст: збільшення густоти населення; у великих містах на 15% знижується інсоляція (кількість сонячної енергії); збільшується кількість

відходів, збільшується кількість туману; збільшуються інфекційні та онкологічні захворювання; забруднення атмосферного повітря та води у містах; проблема зменшення тварин та рослин.

Ступінь поширення багатьох хвороб у великих містах набагато більший, ніж у малих містах чи селах. Через забруднення повітря, така хвороба, як рак легенів, у великих містах реєструється в два-три рази частіше, ніж у сільських місцевостях. Тут набагато більше хворіють бронхітами, астмою, алергійними хворобами. Рівень інфекційних захворювань у містах також удвічі вищий.

Вирішення проблеми урбанізації - це урбоекологія – комплекс наук, які в рамках екології людини вивчають взаємодію виробничої і невиробничої діяльності людини з навколишнім середовищем. Головна мета урбоекології знайти шляхи, що пом'якшують негативні явища процесу урбанізації.

Таким чином, урбанізація неоднозначно діє на людське суспільство: з одного боку, місто надає людині низку суспільно-економічних, соціально-побутових і культурних переваг, з іншого - людина віддаляється від природи і потрапляє в середовище зі шкідливими впливами.